

SỰ KẾT HỢP GIỮA VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG VÀ QUẢN TRỊ DOANH NGHIỆP HIỆN ĐẠI TẠI TRUNG QUỐC

Dai Yong Lin¹

Văn phòng đại diện Thương mại tỉnh Vân Nam (Trung Quốc) tại Hà Nội, Việt Nam

Ngày nhận: 02/04/2021; **Ngày hoàn thành biên tập:** 13/05/2021; **Ngày duyệt đăng:** 20/05/2021

Tóm tắt: Qua hàng ngàn năm, văn hóa truyền thống Trung Hoa được lưu truyền qua nhiều thế hệ. Trong những năm qua, với sự phát triển của một loạt Diễn đàn văn hóa truyền thống Trung Hoa, văn hóa truyền thống có xu hướng khởi sắc tại quốc gia này và đang có những tác động tích cực đến quản trị doanh nghiệp hiện đại. Bài viết nhìn từ góc độ ứng dụng thực tiễn văn hóa truyền thống của Trung Quốc vào quản trị doanh nghiệp, phân tích những tư tưởng quản trị đặc trưng của văn hóa truyền thống, sự kết hợp giữa văn hóa truyền thống với quản trị doanh nghiệp hiện đại tại Trung Quốc với mục tiêu phát triển quản trị doanh nghiệp.

Từ khóa: Văn hóa truyền thống, Quản trị doanh nghiệp hiện đại, Kết hợp, Trung Quốc

INTEGRATION OF CHINESE TRADITIONAL CULTURE INTO MODERN BUSINESS MANAGEMENT

Abstract: Traditional Chinese culture has been passed down for thousands of years, over many generations and has a long-standing influence on the values and behavioral norms of Chinese people. Over the years, with the development of numerous traditional Chinese cultural forums, traditional culture tends to flourish and it has positive effects on modern corporate governance. In this paper, the perspective of the practical application of Chinese cultural traditions is discussed in corporate governance. The study of the management ideology is analyzed in traditional Chinese culture, which promotes the incorporation of traditional culture systems into the modern Chinese corporate governance. This integration contributes to the development of corporate governance in China.

Keywords: Traditional culture, Modern business management, Combination, China

1. Đặt vấn đề

Khủng hoảng tài chính quốc tế diễn ra năm 2008 đã gây ra một cú sốc chưa từng có đối với nền kinh tế thế giới (Bai Ke, 2009). Cho đến nay, tác động của nó đối với nền kinh tế toàn cầu vẫn chưa kết thúc. Theo “*Nhật báo Kinh tế*”, trong hơn 40 năm cải cách và mở cửa, nền kinh tế Trung Quốc đã đạt được những thành tựu hết

¹ Tác giả liên hệ, Email: lyt313165@hotmail.com

sức nổi bật, đời sống vật chất và tinh thần của người dân không ngừng được nâng cao (Zhang, 2018).

Hiện nay, sự kết hợp giữa văn hóa truyền thống Trung Quốc, cụ thể là Nho giáo-Phật giáo-Đạo giáo, với quản trị doanh nghiệp hiện đại là một đề tài đang thu hút được sự quan tâm lớn của nhiều nhà nghiên cứu. Để hiểu rõ vai trò, ảnh hưởng của tư tưởng văn hóa truyền thống và phương pháp kết hợp với quản trị doanh nghiệp hiện đại, đối với doanh nghiệp, bài viết dựa trên nghiên cứu lý luận về văn hóa truyền thống, thực tiễn tại Trung Quốc, đặc biệt phân tích những tư tưởng quản trị xuất sắc của văn hóa truyền thống tại quốc gia này, qua đó tác giả tập trung một số nội dung thúc đẩy phát triển hoạt động quản trị doanh nghiệp hiện đại của Trung Quốc.

2. Tổng quan văn hóa truyền thống Trung Quốc và quản trị doanh nghiệp hiện đại

2.1 Văn hóa truyền thống Trung Quốc

2.1.1 Khái niệm của văn hóa truyền thống Trung Quốc

Văn hóa là một khái niệm rất rộng và có nhiều cách tiếp cận khác nhau. Đây là một thuật ngữ chung phản ánh thực tiễn đời sống của cộng đồng và chủ thể chính của văn hóa là dân tộc. Dân tộc tạo ra văn hóa và các dân tộc được hình thành bởi sự kết hợp hài hòa giữa những giá trị và chuẩn mực nhất định của văn hóa.

Sự kết hợp của từ “văn” và “hóa” lần đầu tiên xuất hiện trong Kinh Dịch: (i) Theo dõi thiên văn học và kiểm tra sự thay đổi của thời gian; (ii) Quan sát sự tiến triển của nhân loại và lấy tinh thần nhân văn để thống trị thiên hạ. Nghĩa gốc của từ “văn” dùng để chỉ tính đa dạng của nhiều màu sắc khác nhau. Phần nghĩa mở rộng chính là từ ngữ, trang trí và đức hạnh tốt đẹp. “Hóa” nghĩa gốc là sự thay đổi, trưởng thành và tạo hóa. Kinh Dịch nhắc đến: nam và nữ giao hợp, vạn vật hóa sinh. Đám đông gồm nhiều nhóm người có đặc trưng khác nhau, vì vậy, họ tìm kiếm sự tương đồng và mở rộng sự giao tiếp và đó chính là “hóa”. Nghĩa rộng chính là việc dạy để hướng thiện. Từ “Văn hóa” có ý nghĩa là “lấy văn giáo hóa”.

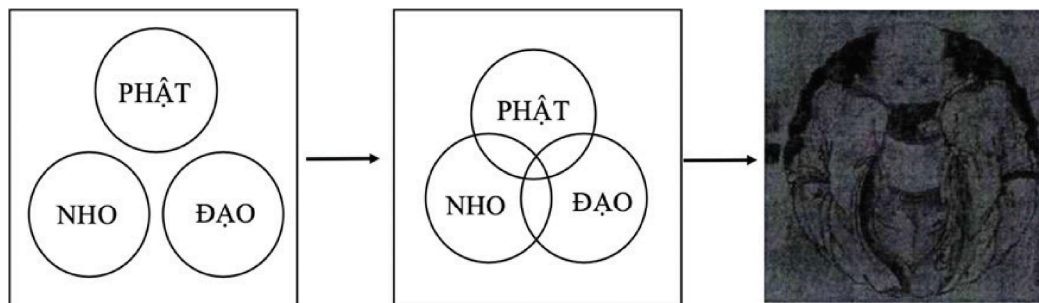
Kể từ huyền thoại Hoàng Đế đến nay, dân tộc Trung Hoa có lịch sử 5000 năm (Qian, 2012). Dòng lịch sử lâu dài này cũng phản ánh quá trình diễn biến và phát triển của tư duy và văn hóa của dân tộc Trung Hoa và đó là một lịch sử đầy màu sắc của tư tưởng và văn hóa. Sự sáng tạo, kế thừa và phát triển văn hóa của dân tộc Trung Hoa cũng đầy thăng trầm với hệ tư tưởng đạt đến đỉnh cao; sau đó đình trệ và suy yếu, rồi chuyển sang giai đoạn cao trào tiếp theo.

Cũng theo Qian (2012), lịch sử tư tưởng Trung Hoa đã trải qua ba giai đoạn cao trào. Đỉnh cao đầu tiên là cuộc tranh luận căng thẳng giữa các học giả của các triều đại tiền Tần, bước vào nhà Hán thì đình trệ và biến đổi. Đỉnh cao thứ hai là Phật giáo ra đời cho đến đỉnh cao của triều đại nhà Tùy và nhà Đường, theo đó, vào cuối triều Đường, Ngũ Đại và Bắc Tống lại xuất hiện tình trạng đình trệ. Đỉnh cao thứ ba

là Nho giáo và Phật giáo nhà Tống và nhà Thanh lại vào một thời kỳ đỉnh trệ và đầy biến động. Trong thời cận hiện đại, xu hướng học tập phương Tây đã dần lan truyền sang phương Đông, dẫn đến những cuộc đấu tranh khốc liệt trong nước đối với văn hóa phương Đông và phương Tây. Trong hơn một thế kỷ, tại quốc gia Châu Á này không có ý tưởng mới cũng như đột phá trong tư tưởng và ý thức.

Nhìn lại lịch sử tư tưởng văn hóa của dân tộc Trung Hoa, có thể thấy rằng liệu đó có phải là sự kết hợp hài hòa giữa tư tưởng của hàng trăm học giả tiền Tần với các triều đại Tần và Hán, hay sự hợp nhất của quá trình giới thiệu Phật giáo và văn hóa bản địa, dân tộc Trung Quốc luôn luôn có đặc trưng cởi mở và hòa nhập, hấp thụ văn hóa truyền thống được hình thành chính từ quá trình kết hợp và lan tỏa của các nền văn hóa đa dạng trên thế giới và văn hóa của dân tộc, từ đó không ngừng đổi mới, sáng tạo và phát triển.

Thực tế, xuyên suốt lịch sử, văn hóa Nho giáo đã trở thành xu hướng chủ đạo của văn hóa truyền thống Trung Quốc với tư tưởng tích cực kết nối với tinh thần thế giới, từ quy tắc tư tưởng chính trị đến đời sống hàng ngày của người dân. Mặc dù Phật giáo và Đạo giáo đứng sau Nho giáo, nhưng chúng đã tác động sâu sắc đến đời sống văn hóa người dân Trung Quốc và cũng là một phần quan trọng trong quá trình phát triển văn hóa truyền thống của quốc gia này (Chen, 2015).

Hình 1. Sự giao thoa của tư tưởng Nho giáo, Phật giáo và Đạo giáo tại Trung Quốc

Nguồn: Tác giả tóm tắt và minh họa

Trong nghiên cứu về Nho giáo, Chen (2015) nhấn mạnh “Từ thời nhà Tần, Nho giáo, Phật giáo và Đạo giáo đã đại diện cho tư tưởng Trung Quốc”. Ba trường phái này đã được tích hợp trong chiều dài lịch sử hàng ngàn năm và có xu hướng trở thành một thể thống nhất tạo nền tảng cho phát triển văn hóa Trung Hoa (Hình 1).

2.1.2 Đặc trưng cơ bản của tư tưởng Nho giáo, Phật giáo và Đạo giáo

Nho giáo là một hệ thống giáo lý của các nhà Nho nhằm tổ chức xã hội có hiệu quả. Chen (2015) trong nghiên cứu về Lịch sử tư tưởng Nho giáo đã chỉ ra các tư tưởng chính bao gồm: Tinh thần cứu trợ thế gian, Trật tự đạo đức, Chủ nghĩa nhân văn, Sự hài hòa là quý giá nhất, Mạnh mẽ và tự lực, Tôn trọng đạo đức và coi trọng ý nghĩa của tự giáo dục. Cũng theo Chen (2015), Phật giáo hình thành ở Ấn Độ vào

khoảng thế kỷ VI trước Công Nguyên. Phật giáo tin rằng có sáu vòng tái sinh và khởi hành từ ba cõi, cuộc sống có cay đắng và vui tươi, nhân quả báo ứng và bỏ ác làm thiện, mọi thứ là vô thường, sống trong hiện tại và giữ gìn sự kiên khem và biến ngu ngốc thành trí tuệ,... Đạo giáo mà nền tảng chính là Đạo gia do Lão Tử khởi xướng và Trang Tử hoàn thiện. Đạo giáo chủ trương: (i) Thống nhất và mâu thuẫn, (ii) Đạo giáo thiên nhiên, (iii) Vô vi mà trị và (iv) Dĩ nhu khắc cương.

2.2 Quản trị doanh nghiệp hiện đại

Quản trị là quá trình thực hiện các tác động của chủ thể quản lý lên đối tượng quản lý để phối hợp hoạt động của các cá nhân và tập thể nhằm đạt các mục tiêu đã đề ra của tổ chức (Wang & Li, 2001). Quản trị doanh nghiệp là quá trình phối hợp giữa các chủ thể khác và thông qua đó để thực hiện các mục tiêu của doanh nghiệp trong một môi trường kinh doanh luôn biến động. Theo Zhou & Song (2000), tương lai trong lĩnh vực quản trị doanh nghiệp hiện đại sẽ càng thể hiện rõ xu hướng tích hợp liên ngành các lý thuyết và tư tưởng quản lý đa dạng từ phương Đông và phương Tây, sẽ có quá trình học hỏi, tiếp thu và loại bỏ để đạt được sự tích hợp hoàn hảo, thể hiện trong tinh thần “tôn trọng khoa học, theo đuổi hiệu quả, ủng hộ dân chủ và chú ý đến bản chất con người”. Quản trị doanh nghiệp hiện đại là tiến trình hoạch định, tổ chức, lãnh đạo và kiểm tra hoạt động của các thành viên trong tổ chức, sử dụng các nguồn lực, công cụ và phương pháp hiện đại nhằm đạt đến sự thành công trong các mục tiêu đề ra của doanh nghiệp. Trong quá trình quản trị, đòi hỏi nhà quản trị không ngừng thay đổi phương thức quản trị cho phù hợp với xu thế phát triển, xây dựng hệ thống quản trị nội bộ, môi trường sáng tạo mới trong doanh nghiệp và ứng dụng phương pháp hiện đại trong quản trị doanh nghiệp.

Nhìn chung, sự kết hợp giữa các yếu tố văn hóa truyền thống trong quản trị doanh nghiệp hiện đại có nhiều ý nghĩa đối với một doanh nghiệp: (1) Văn hóa truyền thống tạo lập cơ sở tư tưởng nền tảng cho quá trình xây dựng văn hóa doanh nghiệp hiện đại; (2) Văn hóa truyền thống tạo động lực cho doanh nghiệp đổi mới sáng tạo; (3) Văn hóa truyền thống thúc đẩy xây dựng tinh thần đồng lòng; (4) Văn hóa truyền thống tối ưu hóa môi trường kinh doanh trên thị trường; và (5) Văn hóa truyền thống là cơ sở lý luận nền tảng trong hoạt động tuyển dụng, sử dụng và đào tạo tại nhân sự trong các doanh nghiệp hiện đại.

Wang & Wang (2018) trong nghiên cứu về ảnh hưởng của văn hóa truyền thống Trung Hoa tới quản trị doanh nghiệp đã nhấn mạnh để áp dụng văn hoá truyền thống trong quá trình quản trị doanh nghiệp hiện đại tại Trung Quốc cần đáp ứng một số điều kiện cơ bản sau đây: (1) Cơ sở lý luận của tư tưởng truyền thống Trung Hoa, tức là người dân Trung Quốc chịu ảnh hưởng của các tư tưởng triết học truyền thống từ nhỏ; (2) Tín ngưỡng của người dân nước này chịu ảnh hưởng lớn từ Phật giáo; (3) Trong văn hóa xã giao Trung Hoa, người ta coi trọng “Nhân tình”, thường kết hợp Pháp, Lý và Tình trong công việc.

3. Thực tiễn kết hợp giữa văn hóa truyền thống và quản trị doanh nghiệp hiện đại tại Trung Quốc

Di sản văn hóa truyền thống Trung Hoa và phương pháp, lý luận thành công trong quản trị doanh nghiệp hiện đại phương Tây là cơ sở thực hiện sáng tạo quá trình quản lý hiện đại trong doanh nghiệp. Kế thừa và học hỏi lý luận và phương pháp về tư tưởng quản lý kinh điển của phương Tây và phương Đông, tổng kết kinh nghiệm thực tiễn quản lý của Trung Quốc, tìm kiếm cách thức quản lý khoa học, hiện đại và phù hợp với tình hình kinh tế - xã hội tại Trung Quốc là nhiệm vụ của các doanh nghiệp nước này trong bối cảnh hiện nay.

3.1 Không ngừng đổi mới sáng tạo

Trong Chu Dịch có câu nói “Quân tử nên không ngừng nỗ lực, hậu đức tải vật”, Luận Ngữ có câu viết “Phấn đấu đến quên ăn, chăm chỉ làm quên nỗi buồn, đến mức độ quên mất mình đã già”. Những tư tưởng này thể hiện được tinh thần phấn đấu và không ngừng nỗ lực của người xưa. Sáng tạo đổi mới trong quản lý là then chốt của cuộc cạnh tranh toàn cầu giữa các doanh nghiệp hiện đại. Doanh nghiệp cần phải chủ động và sáng tạo cách thức và quy trình quản lý, vận hành bộ máy để thích nghi với yêu cầu của thể chế quản trị doanh nghiệp hiện đại và như vậy mới duy trì và phát triển trong kinh doanh hiện đại và đạt được mục tiêu phát triển bền vững.

Trong nghiên cứu về vận dụng của tư tưởng văn hóa truyền thống Trung Quốc tới quản trị doanh nghiệp hiện đại, Yang (2017) đã tiến hành nghiên cứu trường hợp của Tập đoàn Alibaba. Ông Jack Ma, chủ tịch của Tập đoàn Alibaba từng giải thích: “Chúng tôi luôn nhớ những câu nói của Khổng Tử trong Luận Ngữ, sự thành công của Alibaba chính là xuất phát từ không ngừng sáng tạo cái mới”. Cũng theo Yang (2017), hiện nay, người dân Trung Quốc sử dụng APP Tianmao, Taobao và Alipay hàng ngày và đó chính là quá trình các doanh nghiệp này kế thừa văn hóa truyền thống, không ngừng sáng tạo trong quản trị doanh nghiệp hiện đại, đồng thời tạo nên những huyền thoại trong ngành thương mại điện tử ở Trung Quốc và thế giới.

3.2 Xây dựng nguồn nhân lực

Nghiên cứu của Qian (2012) về lịch sử tư tưởng Trung Hoa cho thấy, Nho giáo chủ trương: “Dân vi quý, xã tắc thứ chi, quân vi khinh” (Dân là số một, nhà nước thứ hai và quân chủ thứ ba), “Trời sinh ra vạn vật và con người là quý giá nhất”. Những tư tưởng này cho rằng: Trong tất cả mọi sự vật, hiện tượng, con người luôn đứng ở vị trí quan trọng nhất. Cốt lõi của việc quản lý là “ nhân sự”, bản chất là “quản lý nhân sự”. Cho nên quan niệm quản lý “con người là bản chất” thể hiện sự tôn trọng, tin tưởng, quan tâm và kích thích sáng tạo của con người. Những điều này hình thành nên đội ngũ nhân sự xuất sắc. Chính họ chứ không phải ai khác đã tạo ra lợi ích và giá trị cho doanh nghiệp.

Wang & Wang (2018) trong nghiên cứu về ảnh hưởng của văn hóa truyền thống Trung Quốc tới quản trị doanh nghiệp đã phân tích điển hình về Tập đoàn Lenovo. Ông Liu Chuan Zhi (2015) - Chủ tịch tập đoàn này từng chia sẻ: “Nhân tài là sản phẩm lợi nhuận cao nhất, doanh nghiệp nào kinh doanh tốt nhân tài sẽ đạt được thắng lợi lớn nhất!”. Nhận định này đã phản ánh thực tế rằng trong bối cảnh cạnh tranh khốc liệt của thị trường hiện nay, phát triển doanh nghiệp phải luôn quan tâm hàng đầu đến chất lượng, trí tuệ và năng lực nhân sự có được phát huy đầy đủ hay không, từ đó quyết định đến động lực phát triển của doanh nghiệp. Trong các doanh nghiệp chỉ có nhân sự ưu tú mới tạo ra được doanh nghiệp xuất sắc.

Như vậy, xây dựng đội ngũ nguồn nhân lực luôn là chiến lược phát triển trong quản trị doanh nghiệp hiện đại mà các nhà quản lý đều phải quan tâm.

3.3 Xây dựng môi trường doanh nghiệp hài hòa

Yu & Wang (2018) trong nghiên cứu về thành công của một tập đoàn viễn thông lớn của Trung Quốc đã nhận định “Thiên thời không bằng địa lợi, địa lợi không bằng Nhân hòa” chính là khẩu hiệu của doanh nghiệp này. Với quan niệm “Quân tử yêu tài, lấy phải có cách”, tập đoàn đã xây dựng mô hình kinh doanh đặc sắc “Lợi ích khách hàng đứng đầu, phúc lợi nhân viên thứ hai và hiệu quả công ty cuối cùng”. Với tư tưởng phát triển này, doanh nghiệp đó đã trở thành thương hiệu dẫn đầu trong ngành đồ dùng điện tử gia dụng.

Theo Daisaku & Arnold (2000), “hòa” là cốt lõi của văn hóa truyền thống dân tộc Trung Hoa, “văn hóa hòa” nhấn mạnh lấy “lễ” làm chuẩn trong việc giao tiếp, làm việc không được cực đoan, coi trọng duy trì môi trường hài hòa và đoàn kết. Doanh nghiệp hài hòa yêu cầu nhân viên yêu thích công việc và vị trí hiện tại, đoàn kết và hợp tác với mọi thành viên, thống nhất với cộng đồng, giúp doanh nghiệp tăng trưởng và nâng cao sức cạnh tranh. Trong sản xuất kinh doanh, doanh nghiệp vừa yêu cầu đạt hiệu quả về kinh tế, vừa đòi hỏi môi trường hài hòa. Theo Tian (2008), xây dựng một môi trường kinh doanh hài hòa là xây dựng công ty thành một doanh nghiệp “phát triển theo vòng tròn, tuân thủ pháp luật và các quy định, liêm chính trung thực, đoàn kết và hợp tác, quan tâm đến người lao động”. Hai yếu tố này có quan hệ chặt chẽ và sẽ tạo động lực phát triển bền vững cho doanh nghiệp.

Với văn hóa truyền thống Trung Hoa, đặc biệt là các tư tưởng của Nho giáo, Đạo giáo và Phật giáo, trong thời gian qua, các doanh nghiệp tại Trung Quốc đã đạt được nhiều thành công trong việc quá trình triển khai quản trị doanh nghiệp hiện đại.

4. Kết luận

Trong quá trình thực hiện kết hợp văn hóa truyền thống, để đạt mục tiêu phát triển, các doanh nghiệp Trung Quốc nên kết hợp với thực tế nhằm phát huy tinh hoa của văn hóa dân tộc. Để kế thừa truyền thống nhưng không ngừng đổi mới sáng tạo, doanh nghiệp cần phải luôn sáng tạo trong hoạt động quản trị, vận hành bộ máy

để thích nghi với yêu cầu của thể chế quản trị doanh nghiệp hiện đại và như vậy mới duy trì và phát triển thị trường hiện tại và đạt được các mục tiêu phát triển bền vững. Sự tinh tế tuyệt vời trong văn hóa của dân tộc Trung Hoa chính là có tình yêu thương to lớn giống như trái đất và bầu trời rộng rãi, tương thích với sự đa dạng hóa các nền văn hóa trên thế giới và có thể hấp thụ tinh hoa của các nền văn hóa khác nhau để làm phong phú ý nghĩa văn hóa của dân tộc.

Tài liệu tham khảo

- Bai Ke. (2009), “Quan qiu jing rong wei ji”, <https://baike.so.com/doc/6556376-6770129.html>, ngày truy cập 12/10/2009.
- Chen, Y.G. (2015), *Ru Shi Dao si xiang quan shi*, NXB Văn hóa Bắc Kinh.
- Daisaku, I. & Arnold, T. (2000), *Zhan wang 21 Shi ji - Daisaku Ikeda yu Arnold Toynbee dui hua lu*, NXB Văn hóa Quốc tế Bắc Kinh.
- Qian, M. (2012), *Zhong guo si xiang shi*, NXB Cửu Châu Bắc Kinh, Tr. 167-173, 273, 278.
- Tian, L. (2008), “Gou jian he xie qi ye nei bu huan jing, Ti sheng qi ye jing zheng li”, *Tạp chí Quản trị Kinh doanh*, Số 154, tr. 74 - 79.
- Wang, H.F. & Wang, Y.L. (2018), “Lun chuan tong wen hua dui wo guo qi ye guan li de ying xiang”, *Tạp chí Văn hóa Doanh nghiệp hiện đại*, Số 233, tr. 120 - 129.
- Wang, C.L. & Li, D.W. (2001), *Guan li xue ji chu*, NXB Mậu dịch & Kinh tế Thủ Đô, Bắc Kinh.
- Yu, X.D. & Wang, J. (2018), “Qian xi Haier mo shi cheng gong de ao mi”, *Tạp chí Thương mại Trung Quốc*, Số 119, tr. 24 - 29.
- Yang, G.Y. (2017), “Zhong guo chuan tong wen hua si xiang zai xian dai qi ye guah li zhong de yun yong”, *Tạp chí Quan sát Quản lý*, Số 134, tr. 36 - 42.
- Zhang, Q.Z. (2018), “Zhong guo gai ge kai fang yong bu ting bu”, *Nhật báo Kinh tế*, <http://news.cctv.com/2018/10/30/ARTIfcL3sCrNs9mVB9fZ11bX181030.shtml>, Jing ji Ri bao, ngày truy cập 30/10/2020.
- Zhou, X.G. & Song, Y.F.(2000), *Xian dai qi ye guan li yuan li (Bản lần thứ III)*, NXB Tài chính Kinh tế Trung Quốc, Bắc Kinh.